

De banken zijn hard...

door M.A. van Peer

De banken zijn hard...

terugblik op het kerkelijk leven
van de protestantse gemeente
Veghel - Uden

door M.A. van Peer

Colofon

Deze uitgave werd mogelijk gemaakt door
de kerkeraad der protestantse gemeente Veghel-Uden

Samenstelling : M.A. van Peer.

Foto's : afkomstig uit tal
van particuliere collecties;
B. Wielick
J.Sluyters.

Grafische vormgeving
en druk : Van Lanen Druk bv Uden.

Tekening voorzijde : B. Wielick.

Ten geleide

De 15-jarige officiële samenwerking tussen de Hervormde en Gereformeerde kerken Uden-Veghel heeft niet alleen een plaatselijke betekenis, maar is ook landelijk van groot belang, omdat zij - zelfs op dit moment - nog vooruitloopt op het landelijk gebeuren van „Samen op Weg” tussen Hervormde en Gereformeerde kerken in Nederland.

Boeiend is het daarom te zien, hoe vanuit de historische situatie na de Vrede van Munster in 1648 de reformatie zich ontwikkelt in onze streek; hoe in Veghel de kerk van de reformatie een plaats krijgt en tevens hoe in Uden de godsdienstvrijheid in het Land van Ravenstein zijn invloed uitoefent op de kerkelijke ontwikkeling.

In het oecumenisch denken is het ook belangrijk om te lezen hoe de Rooms Katholieke kerk zijn plaats herkrijgt in Veghel, want alleen op deze wijze kunnen wij nu begrip hebben voor de waardevolle situatie die in onze tijd plaatsvindt op het gebied van de oecumene.

Ook de verscheidenheid van groei van de Gereformeerde kerken na de Afscheiding en de Doleantie blijkt in het boekje, doordat Veghel gebonden is geweest aan Den Bosch en Uden zich in een band met Oss heeft ontwikkeld.

Gaarne willen wij de heer M.A. van Peer onze erkentelijkheid betuigen en hem gelukwensen met dit resultaat van zijn kerkelijke geschiedschrijving. Ook de heer B. Wielick danken wij voor zijn illustratieve bijdragen.

Het zal vanzelfsprekend voor de kerkeraad, de kerkelijke gemeenten en vooral voor de schrijver een grote voldoening zijn te bemerken dat dit werk de waardering vindt, waarop het ons inziens stellig aanspraak maakt. Van betekenis is echter vooral dat dit boekje bij velen belangstelling wekt voor kerkgeschiedenis, want juist door deze belangstelling wordt het verleden met het heden verbonden. Vooral ook daardoor zal, temidden van vele verontrustende kerkelijke onenigheid, met vaak blokkerende geesteloosheid iets bewaard kunnen blijven van de levende continuïteit van de verbondenheid met Jezus Christus, de Koning van de kerk.

Veghel, 3 oktober 1985
ds. J. v. Haaften

Uden, 4 oktober 1985
ds. J. v.d. Ree

Verantwoording

Het was een vererende opdracht welke de kerkeraad van de protestantse gemeente Veghel-Uden mij verleende om de historie van de protestanten in deze omgeving op schrift te stellen. Het idee daartoe is ontstaan in 1982 tijdens de tentoonstelling bij de opening van het Protestants Kerkelijk Centrum. De uitwerking ligt thans voor U.

In elf hoofdstukken is getracht U een indruk te geven van het kerkelijk leven van de protestanten in Veghel en Uden, vanaf de Reformatie in 1648 tot 1985, als we 15 jaar samenwerking tussen gereformeerden en hervormden herdenken. Zowel de gebouwen als de wederwaardigheden van de gemeenten hebben elk recht op een eigen hoofdstuk. Dat geldt ook voor de inrichting van de nu in gebruik zijnde kerken. Aparte aandacht verdient bovendien de gedachte „Samen op Weg”, welke in Veghel en Uden reeds is verwezenlijkt.

Overigens ben ik mij er van bewust dat in dit boekje de kerkelijke geschiedenis van de protestantse gemeente Veghel-Uden niet uitputtend wordt behandeld: de pretentie om volledig te zijn, zij verre van mij.

Het past op deze plaats mijn erkentelijkheid te betuigen aan allen die zich voor dit werk hebben ingezet. Vooral de kerkeraad dient hier te worden genoemd, omdat zij de verschijning van dit boekje mogelijk maakte.

De heer T.L. Korporaal, directeur provinciaal bureau van de Nederlands Hervormde Kerk te Eindhoven, verdient te worden bedacht met een oprecht woord van dank voor zijn veelvuldige hulp bij het achterhalen van historische gegevens. Dat geldt ook voor de heer B. Wielick die zich met niet aflatende ijver heeft ingezet om dit boekje met illustraties te verluchten. Daarom kan hij hier het beste met de kwalificatie van „vaste medewerker” worden bedankt!

Met dit boekje hoop ik dat U enig zicht krijgt op de ontwikkeling van onze protestantse gemeenschap!

Naar een eigen gemeente

Als de Staatse troepen op 14 september 1629 's-Hertogenbosch veroveren wordt vanuit deze stad de reformatie krachtig ter hand genomen. Op 19 september vindt in de St. Jan reeds een gereformeerde dienst plaats, waarbij ook Frederik Hendrik aanwezig is.

Vanuit 's-Hertogenbosch stelt men ook pogingen in het werk „*ter reformatie der Meijerije*”, maar dat gaat heel schoorvoetend. Ofschoon in 1633 enkele predikanten in de Meijerij worden beroepen, is van enige gemeentevorming nog geen sprake, ondanks dat er op verschillende plaatsen gereformeerden woonachtig zijn.

Op 30 januari 1648, als de Vrede van Munster wordt gesloten, valt het doek over de 80-jarige oorlog. Enige maanden later, op 5 juni, geschiedt de plechtige afkondiging te 's-Hertogenbosch. De Meijerij komt dan politiek-kerkelijk onder de Staten-Generaal.

Buitengewone vergadering

De Classis Den Bosch, sedert 9 december 1641 optredend als halve classis, wendt zich tot de Staten-Generaal, met het verzoek een aantal predikanten voor de Meijerij te beroepen. Deze aangelegenheid wordt afgehandeld in een buitengewone vergadering van afgevaardigden uit de Zeven Verenigde Provinciën. Deze bijeenkomst, gehouden te 's-Hertogenbosch van 21 juli tot 21 december 1648, staat bekend als de „*Conventus Sylvae Ducensis Extraordinarius*”, en heeft tot doel: „*om de lang gewenste reformatie van de geheele Meijerije van 's-Hertogenbosch bij de hant te nemen ende bij provisie te dispiceren veertien bequame ende wel begaefde predicanten, dewelcke aen Haere Hoog Mogenden sullen moeten worden gepresenteert.*”

Aan de predikantsplaatsen zijn voor die tijd zeer goede traktementen verbonden, dit temeer om de bedienaren ertoe te bewegen het moeilijke werk der reformatie in de roomse Meijerij ter hand te nemen. Het salaris van 800 gulden, 200 gulden boven het landelijk gemiddelde, plus nog wat gunstige emolumenten klinkt aantrekkelijk genoeg om de plaatsen bezet te krijgen.

Bevestiging predikanten

Het resultaat is verrassend. Reeds op 13 september worden de eerste predikanten bevestigd. Later, op 18 oktober, volgen er nog eens drie, onder wie de predikanten te Gemert en Veghel.

Kerkgebouwen zijn „voorradig”, want bij het Tractaat van Munster werden alle godshuizen aan de aanhangers van de Gereformeerde religie toegewezen.

De situatie in Uden

Het voorgaande is niet van toepassing op Uden, dat in het Land van Ravenstein gelegen is en dat in die tijd onder het gezag van de Hertog van Neuburg staat. Bij verdrag van 1631 was destijds in het Land van Ravenstein volledige vrijheid van openbare uitoefening van godsdienst uitgeroepen. Dat verdrag blijft van kracht als in 1648 de Vrede van Munster wordt getekend. De enclave Land van Ravenstein behoorde niet tot Staats Brabant en behield daarom zijn godsdienstvrijheid. Toch wordt er in het godsdienstvrije Uden géén gereformeerde gemeente gesticht - dit gebeurde wél in het nabijgelegen Veghel.

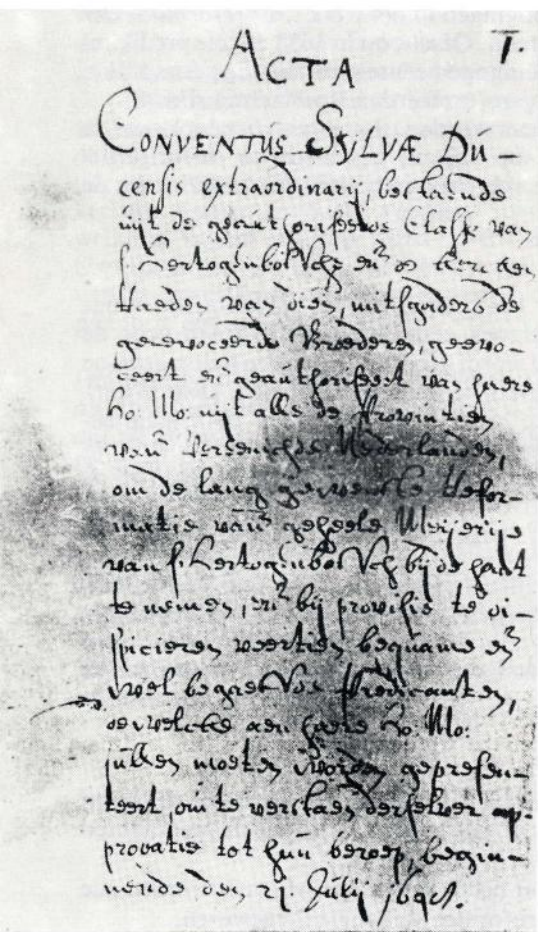

Foto van de eerste pagina van het Actaboek der Bossche grote vergadering van 1648.

In den beginne...

Zes Udenaren en één Veghelnaar vormen te Veghel een gemeente „in Jesu Christi communicerende”. Zij kerken in de voormalige parochie-kerk, welke volgens het Vredestractaat en een plakkaat van 16 juni 1648 van de Staten-Generaal door de roomsen is ontruimd om deze vrij te maken voor degenen die de ware religie zijn toegedaan.

Op 9 augustus 1648 vindt in deze kerk de eerste „Christelijke predication des on-
vervalschten godlijcken woords” plaats, gedaan door ds. Franciscus de Wael, één der predikanten van 's-Hertogenbosch. Al vrij spoedig daarna, op 28 oktober 1648, krijgt Veghel een eigen dominee. Ds. Petrus Plancius wordt na voorgaande christelijke beroeping bevestigd door ds. Johannes Aelstius, predikant te Oirschot. Op 1 november houdt ds. Plancius zijn eerste predikatie in de Veghelse kerk. De nieuw bevestigde predikant houdt het al spoedig voor gezien. Al na een jaar wordt hij op eigen verzoek overgeplaatst naar Helvoirt. In zijn plaats wordt op 20 juni 1649 bevestigd ds. Arnoldus van Laren. Ook hij blijft maar kort. In 1651 wordt hij beroepen door de Engelse gemeente binnen Vlissingen. Zijn opvolger wordt ds. Johannes à Broeckhuisen uit Oerle, die op 18 februari 1652 wordt bevestigd.

Een eigen kerkeraad

Ds. Broeckhuisen brengt de gemeente verder tot ontwikkeling. Hij vindt dat het niet ondienstig zou zijn voor het behoud en de bevordering van de gemeente om te Veghel een eigen kerkeraad te hebben. Hij verzoekt de classis op 11 april 1663 toestemming tot het formeren hiervan. Hij verkrijgt deze, mits een kerkeraad wordt aangesteld ten overstaan van gedeputeerden van de classis of naburige predikanten. Spoedig daarna, op 24 april, wordt onder toezicht van ds. Vogelius en ds. Blanckerdt, resp. predikant van St. Oedenrode en Schijndel, een vergadering belegd van ledematen der kerk, t.w. de manspersonen. Nadat de vergadering is geopend met gebed, wordt allereerst gesproken over het al dan niet benoemen van een halve c.q. hele kerkeraad. Een halve kerkeraad bestaat naast de predikant uit één ouderling en één diaken, terwijl een hele kerkeraad bestaat uit predikant en ten minste 2 ouderlingen en 2 diakenen. Er wordt besloten tot het formeren van een hele kerkeraad. Gekozen worden:

tot ouderling : jonker Jacob Aelbert Prouning, stadhouder tot Vechel, Erp en Schijndel, en

Dirck Gerrijtsen Roefs, woonende tot Ujen.
tot diaken : Theodorus à Ravenswaeij en
Aelbert Sterckman, schoolmeester te Veghel.

De vergadering wordt, geheel volgens de kerkelijke voorschriften, besloten met gebed.

De gekozen personen worden gedurende 3 zondagen aan de gemeente voorgesteld en op 13 mei (Pinksteren) bevestigd.

Paepsche stoutigheden

Dat het leven van de aanhangers van de „ware religie” tussen een meerderheid van onderdrukte, naar schuilkerken verdreven rooms-katholieken geen pretje was zal niemand verbazen. Met „insolentien” (plagerijen) of „paepsche stoutigheden” tracht de roomse meerderheid de gereformeerden het leven zuur te maken. Met name de Gilden binnen Veghel zijn een doorn in het oog. De notulen van de eerste kerkeraadsvergadering van 20 mei 1663 meldt ons het volgende: „Voornementlijck is voorgesteld hoe dat van de paepsche gilden van St. Teunis, Geertruidt, Katalijn ende andere, onverdraechlijcke ijdelheden geschieden niet alleen op die gilde daegen, maer oock op eenige sondaegen daerontrent, met op te trekken met haere vaendelen, scharpen, trommen, oock dickwils pijpen ende fiolen, van ontrent dese kercke nae de paepsche huisen; ende dan soo wedercomen; daerna op de openbare strate trommen, danssen rasen ende tieren, selfs dickwils onder den Godsdienst, oock droncken drincken etc. Dan oock wat insolentien geschieden te nieuwe jaer, Mey, Kermis insonderheid te Vastenavondt, met gansen, hoenderen etc te moorden.”

Gilden stoorden de erediensten door op te trekken met hun vaandels, trommen en fluiten.

*Vermelding van de eerste predikatie
te Veghel d.d. 9 augustus 1648
door ds. F. de Wael
en bevestiging d.d. 18 oktober 1648
van ds. P. Plancius als eerste predikant
van de gemeente Veghel.*

[illegible]

Teruggave voormalige parochiale kerk

Aan het einde van de 18e eeuw gaat het kerkgebouw een steeds omstredener plaats innemen.

De protestanten gaan nog steeds in het voormalige rooms bedehuis ter kerke. Natuurlijk is dit veel te groot, gesproken wordt over diensten met 30 toehoorders. Die diensten worden gehouden in een (uitgebreid) priesterkoor; de rest wordt gebruikt als stalling voor de brandspuit, als opslagruimte voor hooi en stro en als stal. Het is dan op zichzelf natuurlijk niet vreemd dat de roomsen hun kerk terug willen. Zij beroepen zich op de Staatsregeling van 1798, waarin de teruggave van kerken in heel de Bataafse Republiek wordt geregeld. Het 6e „additionele” artikel bepaalt: „*Alle kerk-gebouwen en Pastorij-Huizen der voormaals Heerschende kerk, voorzover zij door aanbouw uit de afzonderlijke kas der Gemeente, geene bijzondere en wettige eigendommen zijn, worden overgelaten aan de beschikking van ieder Plaatselijk Bewind, om deswege tusschen alle kerkgenootschappen eenig vergelijk te treffen...*”.

Taxatie kerk

Het kerkgenootschap met ter plaatse de meeste zielen heeft de eerste keus. Kerk en pastorie moeten worden getaxeerd. Op 29 september 1798 start het rooms-katholiek parochiebestuur te Veghel de procedure tot naasting: zij laten weten het kerkgebouw gaarne weer te betrekken, immers zij zijn veruit in de meerderheid: 2985 tegen 85 zielen!

Door drie neutrale deskundigen - P. van Rooij, meester-timmerman te St. Michielsgestel, G. van der Loon, meester-metselaar te Helmond en J. de Wael, meester-timmerman en molenmaker te Den Bosch - wordt de kerk getaxeerd en gewaardeerd op 4.961 guldens Hollands.

Volgens de kerkmeesters bedragen de jaarlijkse onkosten f 51.1.10 en brengen de landpachten f 114.4.8 op. Omgerekend is dit f 2.856,-- aan zuivere revenuen, wat de waarden der „kerkfabriek” brengt op f 7.823,--.

Voorstel tot schikking

Het voorstel van de municipaliteit van Veghel luidt als volgt:

1. de kerk kan door één genootschap worden genaast mits aan de ander wordt uitgekeerd een som gelds vastgesteld in evenredigheid met het aantal zielen;
2. stoelen en banken, voorzover geen particulier eigendom, worden door de Roomsen afgestaan aan de Gereformeerden, incl. tafels, schotels, bekers,

bijbels en al datgene wat speciaal dienstig is voor de uitoefening der gereformeerde godsdienst;

3. als de Rooms en het kerkgebouw naasten mogen de Gereformeerden het gebouw blijven gebruiken tot mei 1799;
4. de zakelijke lasten op het gebouw komen per 1-1-1799 voor rekening van het naastende kerkgenootschap;
5. bij het opmaken van de kerkrekening over 1798 wordt het eventueel batig slot verdeeld tussen beide kerkgenootschappen op voet van het bepaalde in punt 1;
6. het pastoriehuis is plaatselijk eigendom, de predikant mag daar blijven wonen tot 1 mei 1801 mits f 60,-- huur per jaar wordt betaald.

De gereformeerden roepen op 3 oktober 1798 een buitengewone vergadering van **mansleden** bijeen. Besloten wordt de voorgestelde schikking niet te aanvaarden, maar zich door 2 rechtsgeleerden in Den Bosch te laten adviseren „*hoe men in dese van Hervormde zijde zich te gedragen heeft.*” Ook worden gecommiteerd tot waarneming der Hervormde belangen ds. H.E. Kuijpers, ouderling P. de Jong en diaken J.A. Kuijpers.

Het advies der advocaten Van Breugel en Hopman luidt: geen schikking aangaan, maar het besluit van het vertegenwoordigend lichaam der Bataafse Republiek afwachten. De in de Grondwet opgenomen bepaling „... aan iedereen moet gelegenheid gegeven worden tot uitoefening van zijn godsdienst” is in Bataafs Brabant onmogelijk door de starre houding der Rooms-Katholieke kerk. Wanneer zulke dubieuze bepalingen uit de weg zijn geruimd is het plan tot schikking bespreekbaar.

Dit advies wordt door de kerkeraad overgenomen en aan de municipaliteit medegedeeld.

Besluiten tot overgang

Ondanks deze beslissing komt op 6 juli 1801 toch het besluit van de Eerste Kamer „*dat het plaatselijk kerkgebouw zal overgaan en ten allen tijden onder de bezitting, beheering en het speciaal onderhoud van het roomsch catholiek kerkgenootschap blijft.*” Ook alle andere voorstellen, behalve die betreffende het pastoriehuis worden overgenomen. De roomsen maken er echter geen gebruik van.

In 1809 wordt eenzelfde besluit genomen door koning Lodewijk. Alleen voegt hij er de bepaling aan toe, dat er voor de hervormden een nieuwe kerk zal worden gebouwd, waarvoor een landsbijdrage van 7.000 gulden Hollands wordt gegeven. De kerk moet wél in 1809 worden gebouwd. Het gemeentebestuur wordt gelast de hervormde gemeente behulpzaam te zijn bij het zoeken naar een geschikt terrein of opstal voor kerkebouw. De gelden laten echter op zich wachten (eerst op 18 oktober 1812 worden deze ontvangen) en daarom doen de hervormden nog geen afstand van hun kerk.

Rekest

In 1814 gaat het de roomsen te lang duren; zij richten een rekest aan de soevereine vorst met het verzoek om bemiddeling alsmede om een termijn te bepalen, waarbinnen de hervormden het gebruik der kerk moeten overgeven. De hervormden reageren heftig. In een verweerschrift zeggen zij, dat de roomsen hen niet van alles de schuld moeten geven. Aan de lust tot hulp wil het gemeentebestuur wel gehoor geven, maar „*wegens den geboden tegenstand der Roomschen* is men niet kunnen slagen. Door dit dwarsbomen hebben de hervormden niet kunnen bouwen. Ook in bouwkundig opzicht zou het kerkgebouw (volgens de hervormden) niet voldoen aan de roomse wensen; het gebouw zou veel te klein zijn.

Kerk definitief overgegeven

Op 18 september 1819 valt dan het besluit des konings. De kerk moet op 30 september 1820 overgegeven worden aan de roomse parochie. Tegen die tijd moeten de hervormden er voor zorgen dat hun nieuwe kerk gereed is. Zij zullen daarvoor nogeens f 2.000,-- ontvangen; dit wegens waardedaling der effecten van koning Lodewijk. Op Sint Lambertusdag (17 september) 1822 nemen de Rooms-Katholieken de kerk weer in gebruik. Aan een bijna 25-jarig geharrewar over de oude dorpskerk komt hiermede een einde.

*De Grote Kerk van Veghel,
getekend door Josua de Grave
4 januari 1676; hier werd gekerkt
in de jaren 1648-1819.*

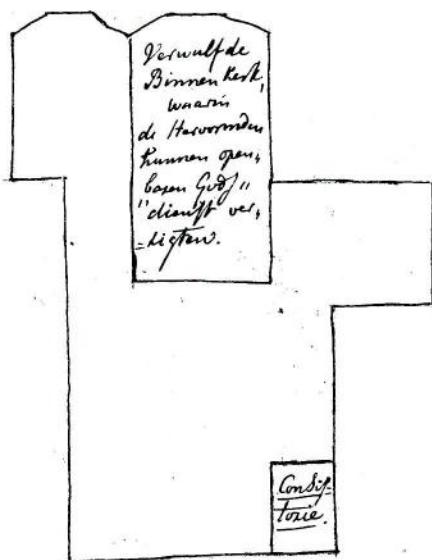
II. Bouwkundige Overwegingen.

1. Doar de Roomschen geene opgave gedaan hebben van de relatieve grootheden der beide kerken, sijn zij derhalve op kunne afge meten hebben; heeft zich de Stadsdijk, uit geschied van Meetkundigen in de planatt, de meeste getuigen, om de beide kerken, met alle verëngichte nauwkeurigheid te meten, en bevonden, dat de Gesetformeerde kerk, na aftrekking van de Pilaren, bevat - - - - - 6057. voetm., in die der Roomschen, na aftrek van de Pilaren - - - - - 4722 - - - - -

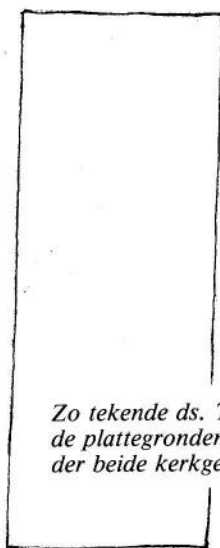
Fragment uit het rapport van het Hervormd Kerkgenootschap op het rekest van de roomse gemeente aan Z.K.H. de Koning, 1814.

afg. - - - - -
Wijst 1335. voetm.

Platte grond
van de Gesetformeerde kerk.

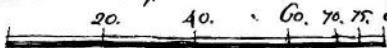

Platte grond van
de Roomsche kerk.

Zo tekende ds. T. Ross
de plattegronden van de kerken
der beide kerkgenootschappen, 1814.

Schaal van 80 Roofsche voetm., waar van 20 twintig een Roofsche voetm. uitmaken, vande de Roofsche voetm. naasten bij $\frac{11}{12}$ Roofsche.

Eigen Huis Veghel

Wanneer koning Willem I op 18 september 1819 besluit dat de voormalige parochiale kerk van Veghel uiterlijk op 30 september 1820 overgegeven dient te worden aan de rooms-katholieken, acht de kerkeraad de tijd gekomen om een aanvang te maken met aanbesteding en bouw van een eigen kerkgebouw. In de kerkeradsvergadering van 4 november 1819 wordt een commissie, bestaande uit ds. T. Ross en C. Rietman, ingesteld met als taak:

1. het bouwen van een kerk, voorzover de financiële middelen dat toelaten;
2. het bijeenbrengen van gelden en het doelmatig beheren daarvan;
3. het houden van toezicht op de aanbesteding en punktuele naleving van het bestek;
4. het doen van rekening en verantwoording na de bouw.

Op 7 februari 1820 vindt voor notaris J. de Kuijper de aanbesteding plaats. Het werk wordt gegund aan Jacobus Schoonwater, wonende te Uden. Nog hetzelfde jaar begint men met de bouw, hetgeen moge blijken uit de afrekeningen d.d. 5 maart, 31 juli en 16 oktober.

Wanneer de kerk in gebruik wordt genomen staat nergens vermeld.

Eerste restauratie

Helaas openbaren zich reeds enkele jaren na de bouw gebreken en slechts met uiterste inspanning is het mogelijk de kerk in stand te houden. Door gebrek aan fondsen is het niet mogelijk de noodzakelijke herstellingen aan dak, goten, muren en ramen te plegen. In 1846 worden de herstelkosten geraamd op f 1.223,40. Kerkeraad en kerkvoogdij richten zowel aan de koning als aan de Algemene Christelijke Synode een verzoek om subsidie. In het schrijven van 5 oktober 1846 aan de koning wordt uitvoerig ingegaan op een aantal problemen die blijken voort te komen uit de bouw van de kerk. Doordat de commissie-leden over onvoldoende kennis van zaken beschikten, heeft de bouw geheel buiten toezicht van deskundigen plaatsgevonden. In genoemde brief wordt opgemerkt dat: „niet alle materialen geleverd zijn volgens bestek en voorwaarden, maar waren de steenen te zacht, het hout voor dak en kapwerk, lijsten en goten inlandsch versch dennen of vurenhout waar greenen of eikenhout moest gebruikt worden, en in de goten in plaats van goed deugdelijk lood het ligste dat men verkrijgen kan.”

Twee jaar later kan, na ontvangst van subsidie, de kerk voor de eerste keer gerestaureerd worden. Na deze restauratie wordt het gebouw nog zes maal ingrijpend vernieuwd, nl. in 1879, 1902, 1929, 1949, 1964 en 1979.

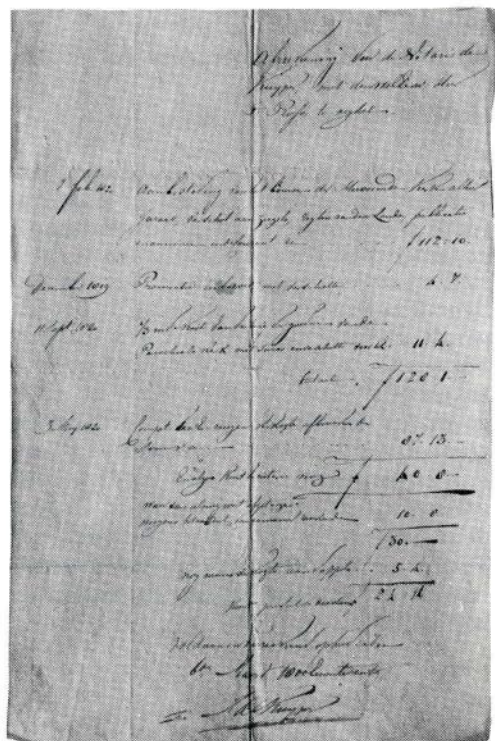
Uitbreiding en vernieuwing

In 1929 krijgt de kerk een uitbouw. Op een stuk grond, beschikbaar gesteld door de diaconie wordt de consistoriekamer gebouwd. Voor een bedrag van f 1.710,-- neemt A.M. van den Heuvel uit Veghel dit werk aan. De kerkeraad heeft nu eindelijk een eigen plaats voor samenkomsten en voorbereiding en nabespreking van de kerkdiensten.

In 1949 wordt het interieur van de kerk onder handen genomen. Er komen nieuwe banken met in totaal 112 zitplaatsen. Ook worden de lessenaars aan de banken iets breder, nl. 17 cm en laat men de preekstoel 50 cm zakken. Ondanks een „spaarpotje” van f 1.363,71, beschikbaar voor herstelling kerk en pastorie, moet er toch een lening worden gesloten van f 3.100,--. Op 26 november 1949 vindt heropening plaats van het geheel hersteld en vernieuwd kerkgebouw.

Dertig jaar later blijkt het gebouw weer aan vernieuwing toe te zijn. De totaal weggerotte kopeinden van drie kapbalken dienen door nieuwe opleggingen van grenenhout vervangen te worden. Tevens ondergaat het gebouw zowel van binnen als van buiten een grondige schilderbeurt. Dit alles geschiedt onder toezicht van de Rijksdienst voor Monumentenzorg en kost f 33.500,--. Vermeldenswaardig hierbij is, dat eigen leden het portaal en de consistoriekamer schilderen. Op 2 maart 1980 wordt het kerkgebouw weer in gebruik genomen, door het binnenbrengen van kanselbijbel, avondmaalszilver en door het vullen van het doopvont.

Kwitantie van notaris J. de Kuijper
wegens gemaakte kosten bij aanbesteding
van de bouw van de Hervormde kerk
te Veghel, 1821.

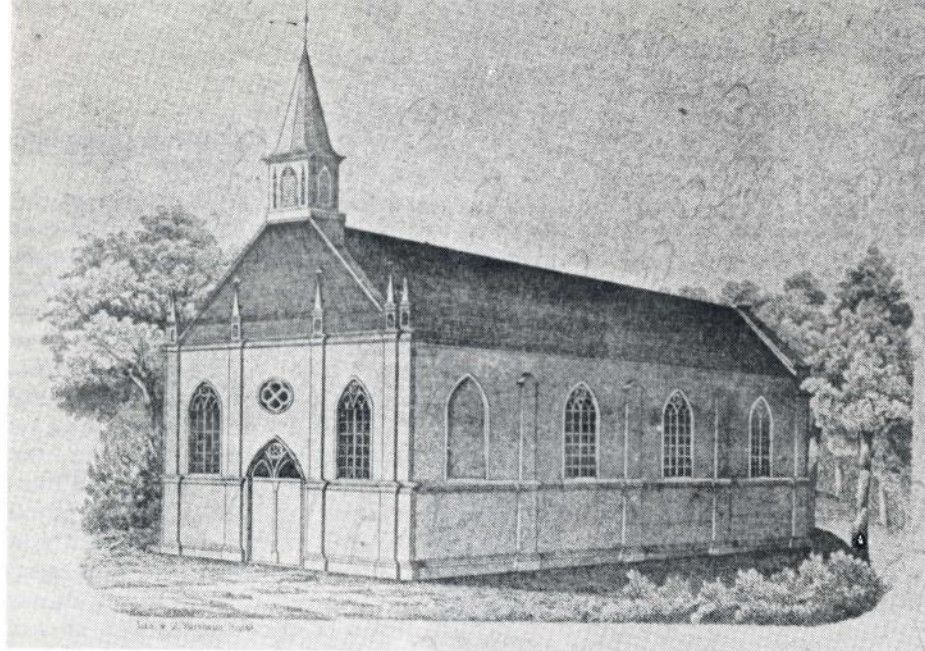

*Het eigen Huis aan de Hoogstraat:
een typisch voorbeeld van een
Lodewijkskerkje.*

*Interieur van de kerk te Veghel
na de restauratie in 1949.*

Het op te richten kerkgebouw
voor de hervormden te Erp,
gravure uit 1855.

Dat het predikans tractement, naar de verpleging van te Erp de predikant en van tenen is geregeld; en dat, Zulkis te gründen door hunne geschieden, door die van Erp zullen worden, dat hij hette loos kerkne, hun in vreden vullen.

Hebben goed gevonden en Verstaan:

Met verduke van de questantien en te Welligen, en in de dien tuitetaten, dat de predikant der Hervormde gemeente van Veghel, Erp en Gemert, de predikant als van ouds te Erp, waarnemend, en de uitroeping van de openbare Bediening der Hervormde van alomte vreden plaats hebben, en in de daartoe te stelde gebouwen en dat Zulkis aanwinst nomen, Zoo als het veld, met eigen middelen gevegeelyk daartoe zal zijn.

Fragment uit besluit
van koning Willem waarbij hij
toestaat dat de predikant van
de hervormde gemeente Veghel
wederom de openbare
eredienst te Erp als van ouds
waarneemt, 1840.

Erp, bouw en afbraak

In 1838 vindt men in Erp dat men weer recht heeft op geregelde kerkdiensten. De mansleden uit Erp richten een verzoek aan Koning Willem om „*op hunne plaats de openbare eeredienst in een door hen tot dat einde in te rigten gebouw weder te moge uitoefenen.*” Bij besluit van 24 oktober 1840 staat de Koning dit toe en bepaalt tevens dat de predikant der Hervormde gemeente van Veghel de predikdienst als van ouds te Erp waarneemt. Hoe dat „van ouds” plaatsvond, dat kan de kerkeraad nergens achterhalen. Gesproken wordt over 14 à 16 keer per jaar. Gekerkt zou er worden in een door weduwe v.d. Werk beschikbaar gesteld gedeelte van het notarishuis. Doordat de weduwe komt te overlijden en de familie zich tegen dit voornemen verzet, kan dit plan geen doorgang vinden.

Aanvraag subsidie

Toch wil men in Erp doorzetten. In 1846 richten zij zich tot de Koning en de Algemene Christelijke Synode met het verzoek om subsidie van f 4.016,88 voor de opbouw van een kerk; dit alles vergezeld van een ontwerp-bouwplan. Intekenaars brengen tesamen f 535,-- bijeen. Bovendien zijn er nog de revenuen der in 1797 afgestane kerk ad f 133,93, maakt tesamen f 668,93. Predikant Potholt van Dorp ondertekent de beide rekesten niet. In 1848 leveren de initiatiefnemers een nieuwe begroting in, nu voor f 3.960,--. In Veghel hebben ze bedenkingen tegen dit plan. Zij vragen zich af hoe nu een kerk gebouwd kan worden voor f 725,-- minder dan de eerste begroting, terwijl de bouwmaterialen alleen maar duurder zijn geworden. Het verzoek om subsidie wordt afgewezen. Wel verleent de minister machtiging tot het oprichten van een kerkgebouw.

Gunstig advies

In 1855 herhalen de mansleden uit Erp hun verzoek om subsidie, thans vragende slechts f 500,-- uit 's Rijks kas. Kerkvoogd en notabelen maken bezwaar. Zij vinden kerkebouw in Erp geen bevordering van de **godsdienstige** belangen van de gemeente Veghel. Het advies van het Provinciaal College van toezicht luidt gunstig:

„In 1798 moest te Erp de parochiale kerk worden teruggegeven aan de Roomsen. Voor de protestanten bleef alleen de hoop op betere dagen, waarin zij een nieuw gebouw tot openbare godsdiensttoefening zouden kunnen verkrijgen. Doch het getal der leden was in die tijden te gering en de noodzakelijkheid om mede bij te dragen tot instandhouding der kerk te Veghel, waar toen ook weinig leden waren te groot.

Thans echter heeft zich meer uitzicht geopend op het herkrijgen van een eigen kerk; de gemeente Veghel is zo talrijk geworden, dat zijzelve, zonder de bijdragen der Hervormden van Erp in het onderhoud harer kerk kan voorzien. De gemeente Erp zelf, al is er geen enkel protestants ambtenaar, telt weer tussen de 40 en 50 leden, die meestal in de landbouw er een gevestigd bestaan vinden.

Buitendien ligt Erp in het midden der combinatie, en zou, indien er op vaste zondagen gepredikt werd, velen uit Uden en Gemert daar ten gemeenschappelijke godsdienstoefeningen trekken, als ook die protestanten welke in de omliggende en meer bepaald Rooms-Katholieke dorpen Boekel en Beek en Donk zijn verspreid. IJverige handen hebben zich aan het werk geslagen om zich de middelen tot opbouw te verschaffen, en hunne brieven met dat doel aan vrienden en bekenden geschreven zijn met het beste gevolg bekroond. In het bezit van f 3.200,-- blijft nog f 1.000,-- ontbreken daar volgens bestek door den hoofdingenieur J.H. Docters van Leeuwen voor het hecht kerkgebouw een som van f 4.200,-- nodig wezen zal, niet medegerekend het benodigde voor de preekstoel, banken en verder meubilair, waarvoor enige goede vrienden zich tot taak hebben gesteld te zullen zorgen, noch ook de aankoop van den grond waarop de kerk komen zal, daar een welgelegen stuk lands grond door leden der Hervormde gemeente van Erp in eigendom aan de te bouwen kerk is afgestaan."

Ditmaal wordt het verzoek wél gehonoreerd en de bouw kan beginnen. Met name de heer J.C. Rietman heeft zich geheel ingezet om het plan van een kerk te Erp te realiseren. Het is voor hem dan ook een gelukkig moment als hij op 26 september 1857 de nieuw gebouwde kerk kan overdragen aan de kerkvoogd en notabelen der gecombineerde gemeente Veghel-Erp-Gemert.

Afbraak

Het zo vreugdevol in gebruikgenomen kerkgebouw is achteraf gezien echter een te optimistische zaak gebleken; het aantal (betalende) kerkgangers neemt alsnaf af en tenslotte is het getal der gelovige zielen dusdanig geslonken dat „een eigen kerk” financieel een débâcle dreigt te worden. In 1930 wordt de kerk verkocht aan J. Hoekstra voor f 250,-- onder de conditie dat ze - met puin en al - uiterlijk oktober 1931 opgeruimd moet zijn. Alleen de kanselbijbel is nog bewaard. Deze bijbel - een geschenk van de heer Van Leeuwen te Culemborg - ligt nu op de kansel te Veghel.

Omvang der gemeente

De pogingen tot reformatie van de Meijerij in 1648 werpen niet overal resultaten af. Ds. N. Thainga, in Erp bevestigd in dat jaar, vertrekt reeds in 1659, waarheen is niet bekend. Officieel staat vermeld: „*ontslagen wegens ziekte*”. Erp komt dan tot Veghel te behoren. Er wordt echter geen eredienst meer gehouden. Eerst in 1663 vindt er weer een prediking plaats, op een voor huidige begrippen erg vreemd tijdstip: vrijdag voor de middag.

Kerkelijke herindelingen

In 1805 wordt de kerkelijke gemeente Veghel uitgebreid met Beek en Lieshout. Overigens heeft dit weinig gevolgen voor de predikant; er wonen daar zo weinig hervormden dat het houden van diensten niet nodig geacht wordt. In 1815 vindt een kerkelijke herindeling plaats, waarbij beide gemeenten onder Helmond komen. In „ruil” hiervoor krijgt Veghel er Gemert bij. Deze gemeente was bij Koninklijk Besluit van 27 maart 1807 vernietigd verklaard uit hoofde van het feit dat er slechts één protestants gezin was overgebleven.

Uden onder Veghel

In 1833 gaat ook Uden tot Veghel behoren. Interessant is het te lezen hoe ds. H. Potholt van Dorp, de toenmalige predikant, deze toevoeging in 1853 beschrijft:

„Nadat ik den 3en October 1824 de Evangelie-bediening in de gemeente van Veghel, Erp en Gemert aanvaard had, ontdekte ik weldra, dat te Uden, een dorp van ruim 4.000 inwoners bevattende, eenige Protestanten woonden, die kerkelijk tot niet eene gemeente behoorden; daar deze plaats vroeger tot het Land van Ravenstein en dus tot het Paltrisch gebied behoorde en dus ook tot nu toe nooit door het bestuur der Nederlandsche Hervormde kerk was in aanmerking genomen. Bij de eerstvolgende kerk-visitatie bragt ik de zaak ter sprake, ik herhaalde zulks telkenmale, en gaf het billijke te kennen, dat de Protestanten te Uden met eenen der naburige gemeenten vereenigd werden en dan herderlijk toezigt genoten. Eindelijk ontving ik bij missive dd. 18 augustus 1829 no. 7 aan het classicaal bestuur van Eindhoven bekend, van Z.E. den minister van Staat belast met de generale directie voor de zaken der Hervormde kerk, de verklaring: dat de Protestanten te Uden woonachtig dienden beschouwd te worden te behooren tot de naastgelegen Hervormde Gemeenten, en dat, daar zulks de Hervormde gemeente van Veghel is, aan den Predikant van laatstgenoemde plaats, de zorg voor denselver godsdienstigen belangen wordt opgedragen.”

Nota. Bij de aanhaling
dessa, het nummer
en de datum behoort
lijk uit te drukken.

DE MINISTER VAN STAAT BELAST MET DE
GENERALE DIRECTIE VOOR DE ZAKEN DER
HERVORMDE KERK ENZ.

Ontvangen hebbende een missive van
het Provinciaal Kerkbestuur van
Noordbrabant van den 8 dierz N. 103
daarbij inwendende kopij een missive
van het Klassikaal bestuur van
Eindhoven: van den 26 Junij berond
N. 36, daarbij voordragende om de
waarneming der godsdienstige belan-
gen der Hervormden, welke zich te
Uden bevinden, aanden Predikant
der Hervormde gemeente van Vechel
op te dragen, en verlangende gemeld
Provinciaal Kerkbestuur desregens
beschikking.

Besluit minister, dat protestanten,
wonende te Uden, beschouwd dienen te
worden te behoren tot de
hervormde gemeente Veghel, 1829.

Staat van het personeel der Protestanten, wonende
te Uden

Opgevoerd naar den kerkenraad der Hervormde gemeente van Veghel
op den 30 November 1833

Naam	Voornaam	Geboortedag	Geboorteplaats	Staat	Woonplaats	Opmerkingen
Van der Meer	Jan	43	Uden	gehuwd	Uden	
Van der Meer	Jan	36	Uden	gehuwd	Uden	
Van der Meer	Jan	36	Uden	gehuwd	Uden	
Van der Meer	Jan	11	Uden	gehuwd	Uden	
Van der Meer	Jan	8	Uden	gehuwd	Uden	
Van der Meer	Jan	6	Uden	gehuwd	Uden	
Van der Meer	Jan	3	Uden	gehuwd	Uden	
Van der Meer	Jan	4	Uden	gehuwd	Uden	
Van der Meer	Jan	42	Uden	gehuwd	Uden	
Van der Meer	Jan	38	Uden	gehuwd	Uden	
Van der Meer	Jan	18	Uden	gehuwd	Uden	
Van der Meer	Jan	8	Uden	gehuwd	Uden	
Van der Meer	Jan	23	Uden	gehuwd	Uden	
Van der Meer	Jan	48	Uden	gehuwd	Uden	
Van der Meer	Jan	6	Uden	gehuwd	Uden	
Van der Meer	Jan	1	Uden	gehuwd	Uden	

Bekende hebbende dat het gantse de Protestanten, wonende
te Uden, beschouwd dienen te worden te behoren tot de
hervormde gemeente Veghel, 1829.

Staat van de in Uden woonachtige
protestanten, 1833.

Ds. Potholt van Dorp is eigenlijk niet zo blij met deze uitbreiding van zijn gemeente. Hij krijgt er een massa werk bij: elke zondag dienst te Uden en in de zomermaanden bovendien catechisatie en dat alles zonder geldelijke vergoeding. Na de ontdekking dat bij de samenvoeging van de Hervormde gemeenten Megen en Oijen de predikant van Oijen wél een vergoeding krijgt, schrijft de Veghelse predikant een rekest aan Z.M. de Koning. Naar blijkt met goed gevolg, want bij besluit van 19 april 1834 no. 2, wordt hem een jaarlijkse toelage verleend van f 50,-- om de kerkelijke belangen van de protestanten te Uden te behartigen.

Uden zelfstandig?

Het duurt ruim een eeuw voordat er weer over grenswijzigingen wordt gepraat. Wederom is Uden het onderwerp.

In 1964 gaan bij de wijkkerkeraad Uden de gedachten leven, dat Uden als grootste wijk binnen de gemeente predikantsplaats wordt. De dominee kan de combinatie-gemeente niet meer aan. Bij de kerkvisitatie van februari 1964 stellen de Udense kerkeraadsleden voor Dinther te combineren met Veghel. Beide zijn oude gemeenten, die niet sterk groeien, dat in tegenstelling tot Uden. Dit voorstel veroorzaakt hevige beroering. Overleg tussen Veghel-Dinther-Heeswijk levert geen resultaat op. Ds. De Pater, voorzitter van de Classis Eindhoven, oppert te wachten tot 1969/1970, wanneer ds. Brouwer van Dinther met emeritaat gaat. In 1965 is het plan reeds van de baan; ds. Brouwer blijft ook na zijn emeritaat in Dinther, nu als predikant belast met bijstand in het pastoraat.

Ruiling Boekel-Zeeland

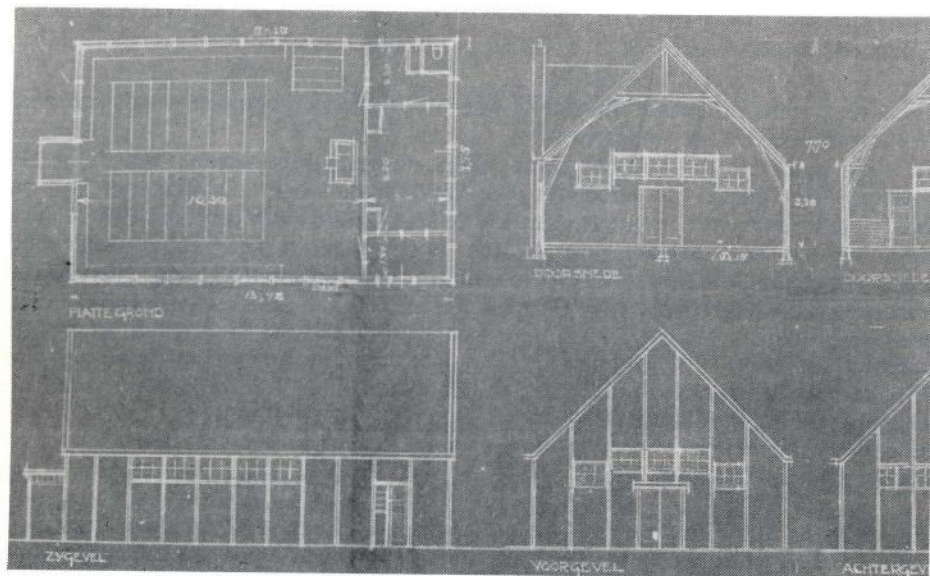
Er speelt in 1964 nog een andere grenswijzigingskwestie. Deze betreft de gemeenten Boekel en Zeeland. De Nederlands Hervormde gemeente Gemert verzoekt Veghel ermee in te stemmen dat Boekel bij haar wordt gevoegd, aangezien Boekel zich in het algemeen meer op Gemert dan op Veghel richt. De kerkeraad gaat ermee akkoord, op voorwaarde dat de gemeenteleden uit Boekel ermee eens zijn. Indien men Boekel „verliest” zou de kerkeraad Zeeland graag bij Uden trekken, omdat naar hun mening deze gemeente weer meer georiënteerd is op Uden dan op Grave.

Het duurt toch nog tien jaar voordat er concrete plannen ter tafel komen. Op 10 januari 1973 verzoekt de kerkeraad van de Nederlands Hervormde gemeente Gemert om bovengenoemde grenswijziging. De kerkeraad Veghel-Uden heeft geen bezwaren en ook de gemeenteleden te Boekel stemmen ermee in.

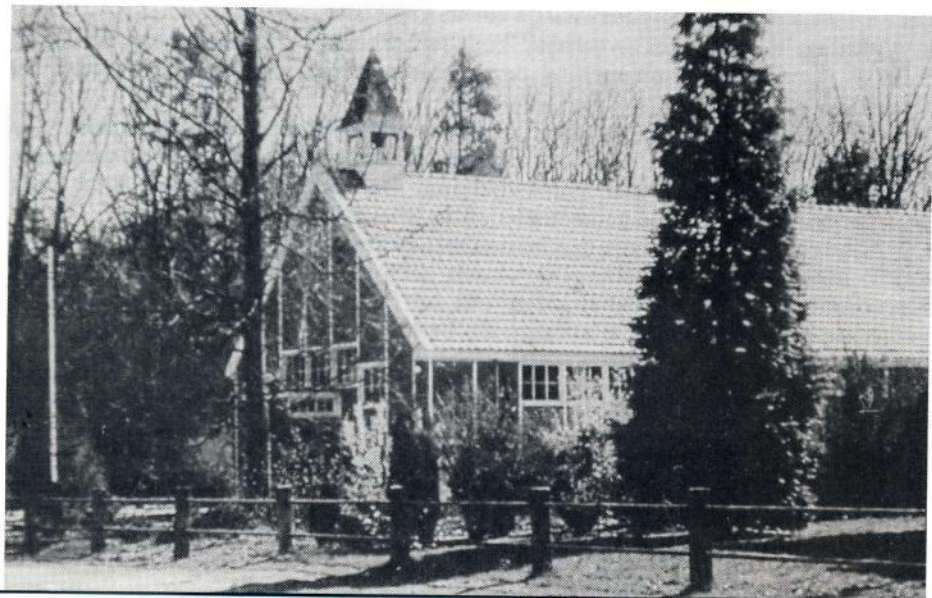
Op 27 augustus 1974 besluit de classis Oost-Brabant hiertoe.

Op 25 november 1975 ontvangt de classis het verzoek van de kerkeraad van de Hervormde gemeente Veghel-Uden om het grondgebied van de burgerlijke gemeente Zeeland bij haar te voegen. Bij besluit van 23 april 1976 wordt ook dat verzoek ingewilligd.

*Bestektekening van het kerkgebouw
te Gemert, 1927.*

Het in 1927 gebouwde kerkje te Gemert.

Een zelfstandige Peelgemeente

In de eerste wereldoorlog komen de eerste protestantse gezinnen naar de Peel. Het zijn landbouwers, die met behulp van de Nederlandse Heidemaatschappij de bodem gaan bewerken en pachtboerderijen bouwen. In de loop der jaren ontstaat op deze wijze een zich steeds verder uitbreidende nederzetting van bijna alleen Hollanders en Utrechtenaren. Voor een „kerkbeurt” te Gemert wordt gebruik gemaakt van de villa van de heer Groskamp, die deze met een harmonium beschikbaar stelt.

Om de vier weken vervult de Veghelse predikant een zondagmorgendienst.

Een eigen kerk

De heer Groskamp schenkt in 1925 een stuk grond voor de stichting van een nieuwe kerk en legt daarmee de grondslag voor een nieuwe afzonderlijke Hervormde Gemeente. De kerkeraad van Veghel toont zich niet zo erg enthousiast; zij besluiten „*eerst te wachten tot genoegzame financiën aanwezig zijn, eer zij tot besteding overgaan.*” Uiteindelijk komt het er toch van. Met veel inzet wordt op de Vossenbergh een kerkje gebouwd, dat in 1927 in gebruik wordt genomen.

Verdere zelfstandigheid

De afstand Veghel-Gemert blijkt steeds meer een bezwaar te zijn. Mede om deze reden benoemt de kerkeraad van Veghel in 1928 de heer M. Kuipers tot godsdienstonderwijzer in de Peel. Alleen voor de bediening van de sacramenten (doop en avondmaal) komt de predikant van Veghel nog naar Gemert.

De diaconie-gelden kunnen voortaan onder beheer blijven van Gemert, dit met het oog op te verlenen onderstand ter plaatse. Eventuele batige saldi kunnen gebruikt worden voor de vorming van een diaconiefonds voor een toekomstige Peelgemeente.

Op eigen benen

In september 1930 richten 39 belijdende leden, ressorterend onder Veghel, Boxmeer en Deurne een verzoek aan de Classicale besturen van de Hervormde kerk in 's-Hertogenbosch en Eindhoven om: „*eene nieuwe grensregeling te maken, zoodat ook de Protestanten in de Peel onder kerkelijk Boxmeer en Deurne daarbinnen vallen, hierbij rekening houdend met de mogelijke ontwikkeling der Protestantsche bevolking in de richting Boxmeer en Deurne.*”

Op 3 november 1931 wordt een officieel verzoek tot grenswijziging ingediend bij het Provinciaal Kerkbestuur van Noord-Brabant en Limburg. Dit bestuur wint advies in bij de kerkeraden van Boxmeer en Deurne, alsmede bij de classes Eindhoven en 's-Hertogenbosch. Eveneens wordt advies gevraagd aan het Provinciaal College van Toezicht op het beheer van goederen en fondsen van de Hervormde Gemeenten in Noord-Brabant. Unaniem zijn deze colleges van mening dat gestreefd moet worden naar een zelfstandige gemeente de Peel of Gemert. Bij besluit van 19 mei 1936 nr. 134 van het Provinciaal Kerkbestuur wordt de Hervormde Gemeente te Gemert definitief.

*De voormalige Gereformeerde Kerk
aan de Van der Palmstraat te Oss,
gebouwd omstreeks 1935.*

De gereformeerden in Oost-Brabant

Na de Afscheiding in 1834 is ook in Oost-Brabant een Gereformeerde Kerk ontstaan. Op 2 april 1844 richt de Gereformeerde gemeente Den Bosch zich tot de koning om toegelaten en erkend te worden als Christelijk Afscheiden Gemeente volgens het huishoudelijk reglement van Almkerk. Dat gebeurt met overlegging van een certificaat van het plaatselijk bestuur der stad 's-Hertogenbosch, dat het gebouw voor de openbare godsdienstoefening geschikt en niet hinderlijk voor omwonenden is. Zoals twee eeuwen eerder bij de hervormden het geval was, wordt Den Bosch ook nu centrumgemeente voor Oost-Brabant.

Oss zelfstandig

In de loop van de 19e en 20e eeuw ontwikkelt zich de gereformeerde gemeente Oost-Brabant gestaag. De industrialisatie van Oss brengt onder meer teweeg, dat daar nogal wat gereformeerden komen wonen. Voor hen wordt een eigen kerkgebouw gesticht aan de Palmstraat, waar de hulpprediker voorgaat. Daarmee is een eerste stap gezet naar een eigen gemeente.

Op 20 juni 1947 is het definitief zover; de akte van kerksplitsing wordt door de Raad van de Gereformeerde Kerk te Den Bosch aanvaard en een zelfstandige kerk Oss is een feit. Predikant wordt ds. H. Hoek. De nieuwe kerkelijke gemeente groeit voorspoedig. In 1948 telt zij 142 zielen, waardoor de kerkruimte te klein wordt. Aan de Teugenaarstraat bouwt de gemeente een nieuw onderkomen.

Diensten in Uden

Oss „bedient” nu ook de gemeenten in Oost-Brabant. Zo vinden er regelmatig diensten plaats in Grave en Uden. In Grave is hiervoor beschikbaar de Joodse Synagoge, welke door de gereformeerden is gekocht. In Uden kerkt men met 10 à 12 mensen in een bijzaal van café Verkuijlen.

In november 1950 blijkt de kachel verdwenen te zijn; de diensten kunnen slecht in een onverwarmde zaal worden gehouden. Gelukkig kan er binnen afzienbare tijd beschikt worden over de kachel uit de kerk aan de Palmstraat in Oss, immers de kerk aan de Teugenaarstraat nadert zijn voltooiing. Totdat het zover is zal er iets extra's betaald worden voor het stoken van de kachel in het café. De deuren moeten dan maar open blijven, eventueel ook tijdens de dienst.

In 1952 „verhuizen” de kerkdiensten naar het K.A.B.-gebouwtje aan de Odiliastraat. Tezamen met de hervormden zou men dit huren van de Kruisheren. Nog voordat het gebouwtje betrokken wordt laten de hervormden het plan varen:

*Voormalige synagoge te Grave
herbergt thans de gereformeerden.*

*„Oproep” aan de gereformeerden te Uden
voor de eredienst, c. 1947.*

PROTESTANTSCHE KERKDIENTEN
te
U D E N

L.S.

Langs dezen weg mag ik U weer vriendelijk roepen naar de Kerkdienst,
die gehouden zal worden op

aanstaanden zondagmorgen om uur

in de zaal van den Heer Verkuylen, hoek Markt te Uden.

Moge deze roep in Uw oor klinken als het stemmige maar blijde klok-
gelui op den Zondagmorgen, als de Heilige God in den hemel zelf weer allen
uitnodigt: "Komt allen, schikt U tot mijn dienst, ik wil de hongerige verza-
digen, de dorstenden laven, en allen die vermoeid en belast zijn, rust geven."

Daar waar Gods woord wordt gepredikt, spreidt God de Heere zijn won-
dere zegeningen uit, die het leven van elken mensch vervullen met rijkdom en met
vrede.

Ik hoop in dien dienst zelf weer te preeken, en dan ook U te zien.
Als mijn bezoekdag voor Uden en omgeving heb ik voorts vastgesteld iederen
Donderdag. Ik hoop persoonlijk alle protestanten in mijn groot rayon te bezoeken
ook U. Mocht U mij willen spreken, dan ben ik altijd gaarne tot Uw beschik-
king.

Ik tracht allo Protestanten te bereiken en een band te leggen, die in
deze streek, waar er zoo weinig zijn en die bovendien nog zoo verspreid w onen,
zoo noodig is. We moeten in deze moeilijke tijden als geloofsgenooten elkander
tot een troost en een steun kunnen wezen.

Lees getrouw onze lectuur die wij U ter beschikking stellen. Ik mag
daarvan wel noemen "DE ELISABETHODE" het prachtige geïllustreerde Evangelisatie
weekblad, waarvan allen gratis proefnummers zullen ontvangen, en dat slechts
5 ct. per week kost, als U het geregeld wilt ontvangen. Het
op wijzen dat op de

zij gaan zelfstandig diensten houden in Uden in een aparte zaal. Het gebouw aan de Odiliastraat laten zij aan de gereformeerden. De kerkeraad van Oss besluit de diensten in Uden voort te zetten. Duur is het tenslotte niet, per keer kost het f 4,--. Er zit groei in deze wijkgemeente. In 1954 is zij van een zodanige omvang, dat de lokaliteit aan de Odiliastraat niet meer toereikend is. Op de gemeentevening in oktober wordt besloten contact op te nemen met de Hervormde Gemeente over gemeenschappelijk gebruik van het door laatstgenoemden te bouwen kerkje. Na wat geharrewar over de huurprijs, wordt per 1 januari 1956 het Nederlands Hervormd kerkje betrokken. Kosten bedragen f 10,-- per dienst.

Los van Oss

Een zeer belangrijk besluit wordt genomen op de kerkeraadsvergadering van 28 juni 1962. Er zal een tweede predikant beroepen worden voor Oss, met als standplaats Uden. Zijn werkgebied zal Uden-Grave worden. Op 21 april doet ds. M. van Heesen zijn intrede.

In 1964 komen de eerste schuchtere pogingen om de wijk Uden-Grave los te maken van Oss. Het duurt dan nog een jaar voordat dit inderdaad gerealiseerd is. Onder grote belangstelling vindt op 3 oktober 1965 in „De Schouw” te Uden de instituering van de Gereformeerde Kerk Uden/Grave plaats. Slechts vijf jaar zullen zij als zelfstandige gemeente „door het leven gaan”, want dan komt reeds het samenwerkingsverband. Maar daarover later meer.

Situatie Veghel

Maar ook in Veghel wonen gereformeerden, die onder Den Bosch vallen. Als Oss het gereformeerd kerkelijk leven in Uden wil opbouwen vragen zij aan de kerkeraad te Den Bosch of deze bezwaren heeft tegen het bijwonen door de gezinnen uit Veghel van de diensten in Uden. Gevraagd wordt ook of de kerkeraad bereid is hun leden te Veghel te verzoeken naar Uden te gaan. De kerkeraad van Den Bosch wil de zaak liever in eigen hand houden. Men wil voor de diensten gebruik maken van de consistoriekamer van de Hervormde kerk. Maar Den Bosch vindt Veghel wel erg ver weg en voor drie gezinnen is het houden van een speciale dienst aldaar wel erg veel gevegd. Men kijkt het nog even af!

In 1950 is het aantal gezinnen gegroeid tot zes. Eén zondag per maand wordt er nu dienst gehouden in de consistoriekamer van de hervormden. De kosten bedragen f 1,-- per keer voor licht en warmte en f 1,-- per keer voor andere kosten.

Veghel onder Uden

Wat Oss eigenlijk in 1948 niet lukte, wordt onder de Gereformeerde gemeente Uden/Grave wel een feit: Veghel komt onder laatstgenoemde te behoren. De kerkeraad van Den Bosch neemt zelfs zelf het initiatief hiertoe. Op 31 mei 1966 richten zij een verzoek daartoe aan de Classis. Het enige probleem is volgens hen het vervoer van de gelovigen naar de diensten. Uden ziet hierin geen enkel

bezwaar en lost dit intern op; de zgn. kerkauto doet zijn intrede. Het eerste kerkeraadslid uit Veghel is de heer G. Geerling, welke op 10 september 1967 wordt bevestigd.

„Los van Oss” bekrachtigd door deze acte, 1965.

Tweede en laatste bladzijde.

- dat de bezittingen der Diakonie gelijkmatig zullen worden verdeeld; -

- dat voorlopig de zorg voor de preekvoorzieningen door de beide kerken gezamenlijk zal worden gedragen, dat de bestaande regeling, eveneens voorlopig, ongewijzigd zal worden voortgezet en dat de kosten voor de diensten van de predikanten van elders door de beide kerken gelijkmatig zullen worden gedragen; -

- dat voor een periode van predikantsvacature of -ziekte een daarbij aangepaste regeling zal worden getroffen; -

- dat bij moeilijkheden, de naleving van deze besluiten betreffende, de Classis 's-Hertogenbosch zal worden verzocht als arbiter op te treden; -

- dat de onderhavige splitsing met al haar rechtgevolgen op heden ingaat, behoudens dat om praktische redenen de boekhouding der beide kerken tot en met 31 december 1965 gezamenlijk zal worden gevoerd. -

Aldus met algemene stemmen gedaan te Uden op 3 oktober 1965.

De Raad der Gereformeerde Kerk van Oss,

Praeses,
Ds. H.J. Hoek

Scriba,
J. Oostijen

Eerste bladzijde.

A C T E

De Raad van de Gereformeerde Kerk van Oss in vergadering bijeen op 3 oktober 1965,

overwegende: -

- dat op het gebied, dat tot nu toe door de Wijkraden van Uden en Grave is verzorgd, een zelfstandig kerkelijk leven mogelijk is; -

- dat in Uden en Grave het kerkelijke leven en zijn ambtelijke verzorging door de Wijkraden al een zekere mate van zelfstandigheid heeft verkregen; -

- dat de daar woonachtige ambtsdragers tot het ambt zijn gekozen in het bijzonder met het oog op de verzorging van dat deel van de Kerk van Oss, dat aan de Wijkraden van Uden en Grave is toevertrouwd en hun verkiezing steeds in stand is gekomen na raadpleging van de leden der kerk, op dit gebied woonachtig; -

- dat hij in zijn vergadering van 20 april 1965, na de wenselijkheid van splitsing van zijn kerkelijk ressort in twee delen geconstateerd te hebben, heeft besloten om op grond van artikel 39, lid 1, der kerkorde een verzoek bij de Classis 's-Hertogenbosch in te dienen om te mogen komen tot de instituering van een zelfstandige kerk in Uden en Grave; -

- dat deze Classis op 19 juni 1965 terzake een gunstig advies heeft gegeven; -

b e s l u i t: -

de tot nu toe ongedeelde kerk van Oss in twee zelfstandige delen te splitsen. -

Wat de wijze van uitvoering betreft besluit de Kerkeraad: -

- dat het gedeelte van de kerk, dat door de Wijkraad Oss werd verzorgd de naam Gereformeerde Kerk van Oss zal behouden, terwijl het andere gedeelte de naam Gereformeerde Kerk van Uden/Grave zal dragen; -

- dat de grens tussen de beide kerken, bij de Maas beginnende, zal lopen ten Oosten van het dorp Ravenstein en vandaar uit tussen de dorpen Schaijk en Reek door naar Nistelrode en dat Ravenstein en Schaijk zullen ressorteren onder de Gereformeerde Kerk van Oss en Reek en de kerk van Nistelrode onder de Gereformeerde Kerk van Uden/Grave; -

- dat de huidige ambtsdragers hun ambt blijven vervullen, maar ieder alleen voor de kerk op wier gebied zij wonen en waartoe zij dus verdon behoren; -

- dat de Gereformeerde Kerk van Uden/Grave voor haar predikant de stipulatiën van de beroepsbrief en de verzorging naar artikel 17 der kerkorde in overeenstemming zal brengen met de nieuwe situatie; -

- dat elk der beide kerken van de onroerende goederen dat deel in eigendom zal ontvangen, dat zich op haar gebied bevindt en dat deel van de kerkelijke administratie, dat op haar leden en werkzaamheden betrekking heeft (kerkelijke registers); -

- dat - uitgaande van het sluitpunt op 1 januari 1965 van de wijken Oss en Uden/Grave alomede van de leefbaarheid der beide zelfstandige kerken - de overige eigendommen en de schuld der ongedeelde Gereformeerde Kerk van Oss zullen worden verdeeld volgens de sleutel 55% voor de Gereformeerde Kerk van Oss en 45% voor de Gereformeerde Kerk van Uden/Grave, met dien verstande echter, dat de lening op het kerkgebouw te Oss geheel voor rekening van de Gereformeerde Kerk van Oss zal blijven; -

- dat de bezittingen

Ds. M.E. van Heesen
F.H.J. Jansen
C. van Bendegem
J. Middelhoek
C. Hoek
A. Mol
B. de Wilde
H.H. de Roos
C.D. Hajer
H.J. van de Poppel
J. Grael
J. Baas
S. Jongema
J. Offereins
H. Bosma
C.W. Martijnse
M. Zuidweg

In het begin van de jaren vijftig werd door de hervormden te Uden gekerkt op de zolder van de B.L.O.-school.

Het gebouwtje van de „St. Jozefkring” of K.A.B. aan de Odiliastraat te Uden, in gebruik als kerk voor de gereformeerden.

Consistorie-kamer van Veghel, groot genoeg voor de diensten van de gereformeerden aldaar.

Van café naar Kerkelijk Centrum

De Peel-ontginning in de dertiger jaren en vooral de industrialisatie zorgen voor een opzienbarende groei van Uden. Een geschikte plaats voor het houden van protestantse godsdienstoefeningen is er echter niet. De ene keer kerkt men in de café-zaal van de huidige Flipper-bar, de andere keer zit men op de zolder van de BLO-school, verre van ideaal dus, zeker wanneer men in ogenschouw neemt, dat die zolder ook nog eens onverwarmd is. Eerst in 1952 komen er kachels. Niet verwonderlijk is het dan ook, dat men steeds meer en meer gaat denken aan een eigen kerk.

Reeds in 1952 worden de eerste voorbereidende besprekingen gevoerd met ds. Wesseldijk uit Eindhoven en komen de eerste giften binnen: f 150,- van de Generale Financiële Raad en f 100,- van H.K.H. Prinses Wilhelmina.

Bouwplannen

De heer J. Swen uit Bussum maakt een schets voor een zgn. „verenigingsgebouw”, dat eventueel ook als school gebruikt kan worden. De bouwkosten hiervan worden geraamd op f 20.000,-, exclusief het honorarium van de architect en de kosten van het meubilair. Dit is echter niet de bedoeling: de kerkeraad wil duidelijk een „echt” kerkgebouw.

In 1953 neemt de kerkeraad architect Tybout uit Eindhoven in de arm en deze maakt een ontwerp-plan. Uitgegaan wordt van een kerkgebouw met 100 zitplaatsen. Verwacht wordt dat het zeker jarenlang in de behoefte zal voorzien. Het gebouw is geprojecteerd op een terrein, gelegen op de hoek Aldetiendstraat-Allardstraat-Valkenburgstraat. De totale stichtingskosten zullen f 59.048,82 bedragen. Van de gemeente Uden wordt een subsidie ontvangen van f 7.360,-. Aannemer is de fa. Koopmans uit Deurne.

In 1954 neemt de bouw een aanvang en een jaar later is de kerk gereed. Op 16 juli 1955 wordt deze op plechtige wijze in gebruik genomen.

Uitbreiding of nieuwbouw?

In 1974 komt tijdens een kerkeraadsvergadering uitbreiding van de kerk ter sprake. De Nederlands Hervormde wijkgemeente Uden telt nu 823 zielen, veel meer dan het aantal beschikbare plaatsen in de kerk. Een ingestelde bouwcommissie stelt in juni 1975 voor de kerk te vergroten tot 300 zitplaatsen. Een raming van de kosten bedraagt f 50.000,-, een financieel onhaalbare zaak.

In februari 1978 gaan er weer stemmen op om te bekijken of er ergens een mogelijkheid is om tot een kerkruimte te komen, welke plaats kan bieden aan 400 à 500 bezoekers. In maart 1978 wordt een Commissie Onderzoek Kerkruimte ingesteld. Deze gaat na of:

- a) een pand kan worden gehuurd of gekocht dat groot genoeg is voor het beoogde doel;
- b) het kerkgebouw aan de Aldetiendstraat zodanig vergroot kan worden dat ruimte kan worden geboden aan 400 à 500 personen;
- c) er grond beschikbaar is, welke qua ligging en oppervlakte aan het doel beantwoordt.

Vergroting van de kerk valt af, omdat een verbouwing dermate ingrijpend zal zijn, dat een groot gedeelte moet worden gesloopt en de dan verkregen ruimte, zeker wat indeling betreft, nog niet ideaal zal zijn. Uitgesloten is ook het permanent huren van een gebouw, alsmede koop van een bestaand pand. Gezien dit alles blijft slechts aankoop van grond voor de bouw van een geheel nieuwe kerk over.

Aanwijzing bouwgrond

Gesprekken met de gemeente Uden leveren medio augustus 1978 resultaat op: Uden wijst een stuk grond naast het hervormd jeugdcentrum „Ujes Hofke” aan als bouwgrond voor een protestantse kerk. Een bijzonder prettig bericht, omdat alle jeugdactiviteiten daar plaatsvinden en het kerkgebouw op enkele meters afstand komt. Helaas, in januari 1979 trekt Uden deze aanwijzing in; de verkeerssituatie op de hoek Mellesingel-Kennedylaan zou te gevaarlijk worden. Aangeboden wordt nu een terrein achter de begraafplaats aan de Batenburglaan.

Plannen

De Generale deputaten kerkopbouw te Leusden (Gereformeerde Kerk) en de Bouw- en restauratiecommissie van de Nederlands Hervormde Kerk maken een studie van de benodigde ruimte en stellen een begroting op: inclusief orgel, inventaris etc. f 1.700.000,--. Dat bedrag is voor de protestantse gemeente niet op te brengen.

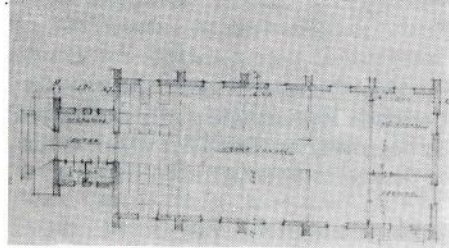
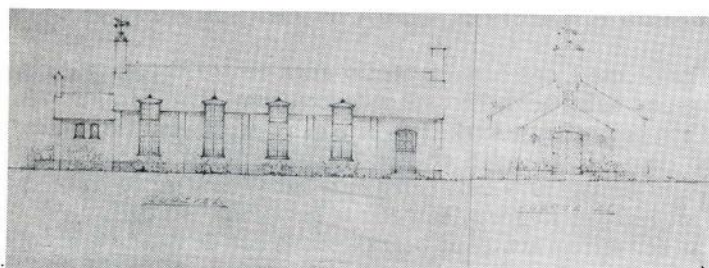
8 maart 1979 beslist de kerkeraad om met architectenbureau Van Oort en Quint te Uden in zee te gaan. De opdracht, welke verstrekt wordt, luidt: plannen ontwikkelen voor een nieuwe protestantse kerkruimte, rekening houdend met een maximaal te besteden bedrag van f 1.000.000,--. Reeds op de gemeente-avond van 14 mei 1979 kunnen enige schetsen getoond worden. Aan de hand van het bijbehorende bestek stelt de bouwcommissie een begroting samen, waaruit blijkt dat het streefbedrag wordt overschreden. Een nieuw ontwerp verkrijgt wél de goedkeuring van de bouwcommissie.

Er breekt nu een tijd aan van wachten en zoeken; wachten op het moment dat alle plannen door de ambtelijke molen zijn en zoeken naar een aannemer die bereid is

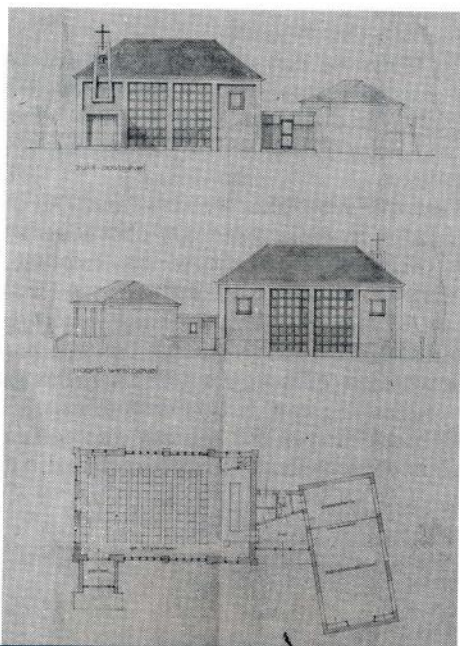
tot aankoop van de kerk aan de Aldetiendstraat, tot bouw van huizen op die plaats én een nieuw Kerkelijk Centrum aan de Batenburglaan. In 1982 wordt deze gevonden: bouwbedrijf Wagemakers bv te Uden.

Bouw

Op 23 januari 1982 gaat de eerste spade in de grond. Dit feestelijk gebeuren laat de protestantse gemeente niet ongemerkt voorbij gaan: de gehele Udense gemeenschap mag van deze start „meegenieten”. De klok van het kerkgebouw aan de Aldetiendstraat wordt die dag voor het laatst geluid en daarna uit de toren gehaald. Voorafgegaan door harmonie „De Eendracht” brengen jongeren van de gemeente de klok naar de bouwplaats, waar ze in een geïmproviseerde klokkestoel wordt gehangen. Daarna wordt ze opnieuw geluid, nu als teken dat met het grondwerk kan worden begonnen. Van dit gebeuren maakt de NCRV ten behoeve van de televisierubriek „Kerkerbuurt” opnamen, welke in februari worden uitgezonden.

Schetsplan voor een te bouwen „verenigingslokaal” te gebruiken als kerk, door J.C. Swen te Bussum, 1952.

Definitief ontwerp van architect Tybout te Eindhoven voor de N.H.-kerk aan de Aldetiendstraat te Uden, 1954.

Omzwervingen

Naast de bouwperikelen staat gedurende deze jaren de plaats van samenkomst centraal; steeds is de gemeente op zoek naar een geschikte, tijdelijke ruimte. Na omzwervingen via De Schouw, Kruisherenskapel, Pius X-kerk, Eigen Herd komt men in 1978 terecht in de aula van de LTS St. Eloy. De gemeente is daar te gast tot 1980. Als de nieuwbouw van het Kruisherencollege aan de Batenburglaan gereed is, worden daar voortaan de samenkomsten gehouden. Dit gebouw ligt gunstiger t.o.v. het jeugdcentrum „Ujes Hofke”, waar tijdens de erediensten zondagsschool wordt gehouden.

Opening

Na een jaar van bouwen wordt het nieuwe Protestants Kerkelijk Ontmoetingscentrum „Samen op Weg” op zaterdag 11 december 1982 feestelijk geopend. Protestants Uden beschikt nu over een multifunctioneel gebouw met maximaal 450 zitplaatsen. In de kerk is aanwezig een Johannus reisorgel, een electronisch orgel, waarvan de klank die van een pijporgel zeer nabij komt. Op zondag 12 december wordt de kerk in twee diensten „ingewijd”: Protestants Uden is onder dak!

*Een volle kerk tijdens de openingsdienst
op 16 juli 1955.*

*De „Roepstem der gemeente” moet straks
het kerkvolk weer opwekken tot de
dienst des Heren.*

*Aanzet tot nieuwbouw: opa Groenendijk
zet de eerste spade in de grond.*

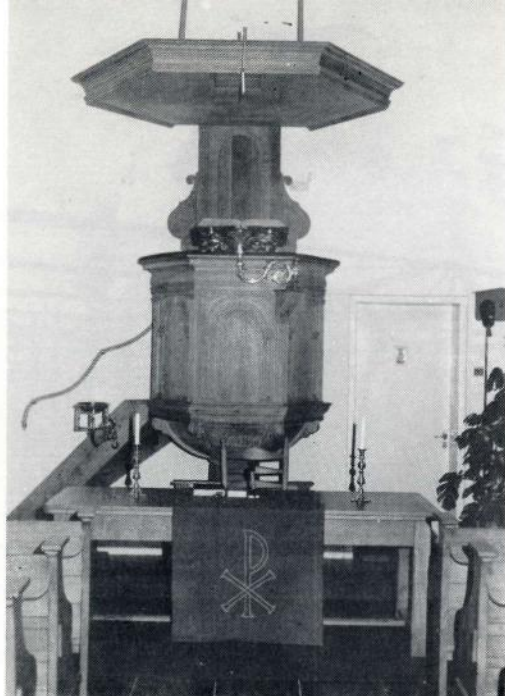

*Een hoogtepunt:
het hoogste punt op 11 juni 1982.*

*December 1982:
Kerkelijk Ontmoetings Centrum „Samen op Weg” gereed.*

Preekstoel te Veghel, daterend uit de 17e eeuw met lezenaar uit 1751. Links aan de trap het doopbekken.

Frontpagina uit de kanselbijbel van Veghel. De bijbel komt uit de N.H.-kerk van Erp blijkende uit de inscriptie op het schutblad: „een presentexemplaar voor de kerk van Erp ontvangen van Dr. van Leeuwen te Culemborg den 23 september 1855”.

De oude kanselbijbel van Uden, in 1702 door Pieter en Jacob Keur te Dordrecht gedrukt.

De stoffering van 's Heren huis

Kerkgebouwen vereisen, net zoals elk huis, gepaste aankleding. Zo dient het noodzakelijke „meubilair” aanwezig te zijn, dat voor de te houden godsdienst-oefeningen onontbeerlijk is: de preekstoel die de verkondiger van Gods Woord in staat stelt zijn gehoor te overzien en dat duidelijk toe te spreken. Naast die vaste meubilering zijn er dan nog de losse „toebehoren”. Tot de noodzakelijke inventaris moeten (staten)bijbels, doopvont en het avondmaalszilver worden gerekend. Die hele stoffering vormt alles tezamen, zeker als de voorwerpen van bijzondere ambachtelijke en zelfs kunstzinnige kwaliteit getuigen, een stuk religieuze cultuur!

Orgel

Wanneer het orgel in de kerk van Veghel is aangekocht is niet meer met zekerheid te achterhalen. De Voorlopige lijst van de Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst van 1931 noemt een orgelfront uit de eerste helft van de 19e eeuw. Feit is, dat in 1865 er sprake is van een organist. De heer Rink krijgt uit het kerkfonds een cadeau ter waarde van f 40,-- voor het bespelen van het orgel bij godsdienstoefeningen.

Kansel

De kansel met het klankbord dateert uit het midden van de 17e eeuw. Ze heeft een zeszijdige kuip van getoogde panelen met geprofileerde, uitstekende onder-rand. De lezenaar wordt gevormd door gestileerde, gekrulde bladeren met uitstulpingen; in het midden 3 uitwaaiierende lobben. Op de achterkant staat gegraveerd P.G.I., waarschijnlijk de initialen van Petrus Godefridus Josselin, predikant van Veghel en Erp van 1730 - 1765. Linksonder staat A°; rechtsonder 1751. Links aan de kansel bevindt zich, op een S-vormige arm, het doopbekken met bekkenhouder: „*Woord en doopwater horen bijeen*”. Het komvormig bekken met platte rand rust in een houder met 6 zuiltjes.

Dit alles komt waarschijnlijk uit de oude parochiale kerk van Veghel. Het Koninklijk Besluit van 18 september 1819 bepaalt in artikel 16 dat preekstoel, banken en stoelen door de Hervormden uit de oude kerk naar de nieuwe kerk meegenomen mogen worden.

Het avondmaalszilver

Uit een opgave van de kerkvoogdij en notabelen van Veghel uit 1864 blijkt, dat in die tijd het avondmaalszilver bestaat uit: 2 zilveren bekers, 1 grote en 2 kleine tinnen schotels, 1 tinnen schenkan, 2 blikken offerbussen, 1 tafellaken en 2 servetten. Het wordt bewaard door de predikant. Anno 1985 heeft Veghel een avondmaalsstel van zilver en „Delfts blauw” vaatwerk, vervaardigd in 1857.

In Uden bevinden zich twee avondmaalsstellen, van elke kerkelijke richting één. In gebruik is het zilveren avondmaalsstel van de gereformeerden. In de kast wordt het hervormd „stel” bewaard. Dit is niet helemaal meer compleet: één beker is in de loop der jaren gesneuveld.

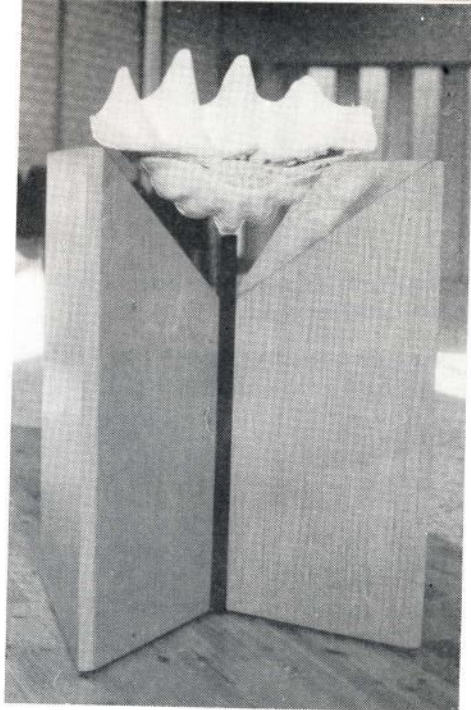
Een bijzonder doopvont

Als één der weinige kerken ter wereld heeft het Kerkelijk Centrum te Uden een schelp als doopvont. Deze schelp, *Tridacna gigas* (= reuzenmossel) is de grootste bekende twee-kleppige schelp ter wereld en is waarschijnlijk door schelpenvissers opgedoken uit de Indische Oceaan.

Ook in de St. Sulpice te Parijs wordt zo'n schelp als doopvont gebruikt.

*Het uit zilver en Delfts blauw bestaand
Veghels avondmaalszilver.*

*Het in Uden in gebruik zijnde
avondmaalsstel, afkomstig van de
gereformeerde gemeente Uden-Grave.*

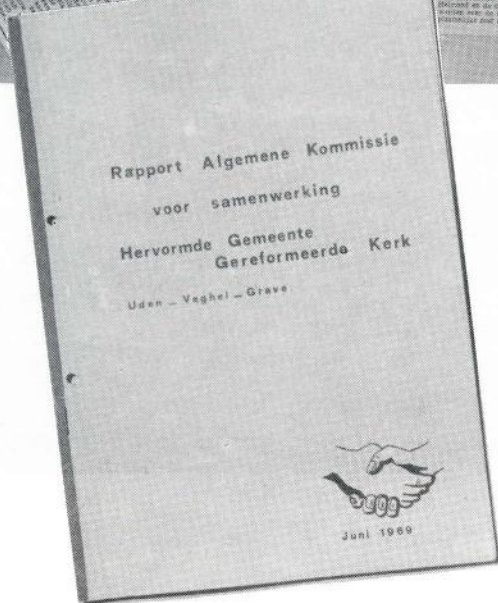
*Een bijzonder doopvont:
een Tridacna gigas.*

Aandacht in de pers voor - toen nog - unieke samenwerking.

Eerste aanzet tot „Samen op Weg” in Uden-Veghel-Grave.

Samen op Weg

Zoals reeds vermeld, kerkten gereformeerden en hervormden in Uden in hetzelfde gebouw, de ene groep om 9.00 uur, de andere om 10.30 uur, steeds bij toerbeurt. Het kan dan ook niet anders of er zijn gelovigen die het idee opperen om als één protestantse groep naar buiten te treden.

In 1960 worden schuchtere pogingen gewaagd, met als resultaat een gezamenlijke dienst bij de opening van de Protestants Christelijke School op 10 juli. Ds. Hoek verzorgt de liturgie, ds. Brandsma (NH) de preek. Dit bevalt zo goed, dat ook met Kerst 1960 en Pasen 1961 gezamenlijk wordt gekerkt. Zelfs gemeenschappelijke maaltijden worden er gehouden. De tekorten ervan worden broederlijk gedeeld.

Interkerkelijke vergaderingen

Om deze samenwerking een beetje structureel te laten verlopen besluiten de kerkeraden voortaan periodiek samen te vergaderen. Op 30 januari 1961 wordt de eerste buitengewone interkerkelijke kerkeraadsvergadering, een uniek feit voor Nederland, gehouden.

Van het één komt het ander. Naast gezamenlijke zangdiensten, gemeente-avonden en bijbelkringen, ontstaan ook de zgn. gastdiensten, waarbij op de eerste en derde zondag van iedere maand de hervormden en gereformeerden beurtelings bij elkaar te gast zijn.

Volledige éénwording mogelijk?

Het kan dan ook niet uitblijven, dat men zich gaat afvragen waarom er nog afzonderlijk naar de kerk wordt gegaan. Bij schrijven van 15 december 1968 vragen de families Hoekstra, v.d. Laan, Vuijk en Wendt aan beide kerkeraden al het mogelijke te doen om zo spoedig mogelijk te komen tot een volledige éénwording van de plaatselijke gemeenten. In de gezamenlijke kerkeraadsvergadering van 7 februari 1969 wordt de brief besproken en besluit men tot de instelling van twee commissies:

1. een Algemene Commissie, belast met de bevordering van de samenwerking tussen de Hervormde Kerk en de Gereformeerde gemeente Uden-Veghel-Grave en
2. een Financiële Commissie, met als taak het instellen van een onderzoek naar eventuele financiële gevolgen van een verdergaande samenwerking.

Van start

Juni 1969 presenteert de „Algemene Commissie” haar rapport, waarin suggesties voor een volledige integratie zijn neergelegd. Dit rapport is onderwerp van gesprek in de gecombineerde kerkeraadsvergadering van 3 september 1969. Tevens wordt onder de gemeenteleden hierover een enquête gehouden. Wanneer ook het rapport van de „Financiële Commissie” verschijnt en de daaruit voortvloeiende hindernissen zijn genomen, staat niets een hervormd-gereformeerd samenwerkingsverband meer in de weg. Alleen in de contacten naar buiten is er nog sprake van een Gereformeerde Gemeente en een Hervormde Kerk.

Er worden twee wijkkerkeraden gevormd, één voor Uden en één voor Veghel. De gereformeerde predikant, woonachtig in Uden, wordt wijkpredikant voor Uden, de hervormde predikant, woonachtig in Veghel, voor Veghel.

Het overkoepelend moderamen van de beide kerkeraden wordt zo samengesteld, dat de contacten met de meerdere vergaderingen van beide kerken en met de provinciale colleges en landelijke deputaten en raden gewaarborgd blijven. In dit moderamen hebben zitting de beide predikanten, de beide scribae van de wijkkerkeraden, 2 ouderlingen, een hervormde en een gereformeerde diaken, een ouderling-kerkvoogd en een lid van de commissie van beheer.

Per 1 juli 1970 gaat men van start, voorlopig experimenteel voor drie maanden. Na deze periode zal een evaluatie plaatsvinden. Dit gebeurt echter niet! Er wordt vastgesteld, dat er binnen de gemeente geen enkel geluid gehoord wordt om de oude toestand van gescheidenheid te herstellen. Ook is het opvallend, dat nieuw-ingekeomenen zonder meer de bestaande toestand accepteren. Van allerlei zekerheden die in het samenwerkingsrapport waren ingebouwd, bijvoorbeeld de mogelijkheid om aan de gemeenteleden zelf de keuze te laten bij de „eigen” predikant te laten dopen, wordt geen gebruik gemaakt. Men weet zich zonder uitzondering gebonden aan de eigen wijkgemeente.

Evaluatie

Het uitbouwen van de integratie maakt toch een evaluatie noodzakelijk. De Centrale kerkeraad geeft hiertoe op 14 oktober 1982 een nieuwe commissie opdracht. In juli 1983 is het concept-evaluatierapport gereed en wordt het aan beide wijkkerkeraden voorgelegd. Eind van dit jaar ontvangt de commissie het rapport met de nodige vragen en kanttekeningen retour en wordt het door de commissie zorgvuldig aangepast. Dit rapport wordt een soort „handboek” voor onze gemeente. Vijftien jaar protestantse gemeente hebben Uden-Veghel nu achter zich. Graag wil men doorgaan naar de eenheid, zoals geschreven in Efeze 4:3: „*Span U in om de eenheid die van de geest komt te bewaren door met elkaar in vrede samen te leven.*”

IN MEMORIAM

Erp.

Nicolaus Frijngaert (geboorteaar 1646)
(overleden 1700) 1646

Veghel.

Abus Blanceau (geboorteaar 1646)
Straddu van Laren (geboorteaar 1646)
Johanna's Broeck huizen (geboorteaar 1646)

Veghel en Erp.

Johanna's Broeck huizen (geboorteaar 1646)
Konrad van Khaardeberg (geboorteaar 1646)
Kornelis Krayerhoff (geboorteaar 1646)
Abus Godfriedus van Laren (geboorteaar 1646)
Abus Koningraaf (geboorteaar 1646)
Konradus Kugelburch Kuyper (geboorteaar 1646)
Theodorus Kous (geboorteaar 1646)
Th. de Jongh (geboorteaar 1646)
Kornelius Kuthel van Laren (geboorteaar 1646)
Th. G. van Kuyper (geboorteaar 1646)
Willem Kuyper (geboorteaar 1646)
P. J. Kuyper (geboorteaar 1646)
Th. P. Kuyper (geboorteaar 1646)
Th. Kuyper (geboorteaar 1646)
Gerard Kuyper (geboorteaar 1646)
Th. de Jongh (geboorteaar 1646)
Gerhardus de Vries (geboorteaar 1646)
Archeld Willem Frans Kuyper (geboorteaar 1646)

Leerd Klaassen Dr. (geboorteaar 1646)
Th. J. Kuyper (geboorteaar 1646)
Th. G. van Kuyper (geboorteaar 1646)
Th. L. Brandema (geboorteaar 1646)
Th. L. Kuyper (geboorteaar 1646)
Th. J. Kuyper (geboorteaar 1646)

